

Simon Emőke

BOCSÁNAT

Húsz évvel ezelőtt álltam a hídon, és kerestem a mélységben sárosan hullámzó folyó tükrében az arcomat. Aztán megláttam a folyó fenekét, kerek volt, mint a telihold, és fehér, mint a telihold, és síkos, mint egyik napról a másikra.

Fehér és síkos, mint egyik napról a másikra húzott irányvonal, foszforeszkáló a sötétben és visszhangzó a távolban, másnapos lehetként terjedő, akadályt nem ismerő. Most, hogy itt vagyok, még a ruhám is magába szívta ezt a szagot.

Reggel vagy este, délben vagy délután indult meg anyám a Maros-híd felé? Vagy egyáltalán, amikor kiment a házból, hova indult? Csak kenyeret venni? Lemegek kenyeret venni. De a cél nem áll össze mondatként, a szóttagok lebegnek körülötte, míg felveszi a kabátját, és megnézi, hogy mennyi pénz van a tárcájában, soha nem volt több és még annyi sem, amennyi kellett volna. Egy kenyérre való.

Most, hogy itt vagyok, elviselhetetlen a hangja, az arca, minden mozgulata.

Bezárja az ajtót. Nyugodtan lépked-e? Vagy határozottan? Vagy talán mint az egyensúlyát kereső kötéláncos, csak kisebb, észrevétlen ívekben? Vagy csak lomhán vonszolja magát? Anyámra nem volt jellemző a határozatlanság. A kenyeret majd visszafelé, fogalmazódik meg benne, sűrű, vastag ködben úszó formaként. És nem balra, hanem jobbra tér. Fel a lépcsőkön a Hosszú utcára, ahol már minden mintha tapinthatóbb volna, buszok, autók, emberek, ahol már nem számít, hogy ki ő, hogy mennyibe kerül a kenyér, mennyi pénz van a pénztárcájában, és apám mennyit ivott el a tegnapi, mennyi az adósság, és mennyi a hitel, mennyi a befektetett vágy és a földhöz vágó csalódás százalékban kifejezhető értéke. Itt kezd tapinthatóvá válni a fehér síkos vonal, az elején szaggatott, a nagy Postáig még az autósávokat elhatároló vonalként azonosítható. De amint az új Romartánál beveszi a kanyart, és a Grand felé tart, a vonal már nem kívül, hanem belül van, benne, és már nem szaggatott, hanem folytonos árként, ezüstös csigatakonyszerű, csillogó erőként ragadja magával. A Horea utcában már nem érzi a testét, csak valami forró gombócot, amely feszíti, de nemcsak a mellkasát, hanem minden porcikáját, lábait, hasát, hátát, karjait, tüdejét és szívét, talán még

a húgyhólyagját is. A feje pedig csak egy nehéz kő. Ha fejjel ugrik a vízbe, akkor biztos lesz olyan nehéz, hogy lehúzza egész a fenéig. A kép tehát kitisztult, az irányvonal eltéveszthetetlen. A nagy Piacnál átmegy az átjárón, a gyógyszergyár mentén elér a Turbinához. Itt egy percre megáll, megcsodálja a víz erejét. Bevillan a kenyér, az idő, a már messze élő gyerekek, teste feszül, a kocsonyás, ezüstös csillogásba kapaszkodva tovább lép. Egyik lépés a másik után, becsukott szemmel egyensúlyozik, de ez kívülről nem látszik. Kívülről ő most kenyeret venni megy. Mikor a híd lábához ér, már sötétedik. De a kocsonya most már jégszerűen csúszik, lépni már nem lehet, csak sisonkázni, mi így mondtuk. Most, hogy itt vagyok, sehogy sem tudom ezt a csigataknycot lemosni a kezeimről, megérintettem, hogy lássan, milyen, és most itt csillog a kezemen, mint valami olcsó, elkent körömlakk. Lépni tehát már nem lehet, csak csúszni lefelé, egyre lennebb, egyre meredekebb a terep, bevillan a jeddi szánkópálya, a templomhoz vezető meredek síkátor. Ők úgy hívták.

A korlát hideg, annyira, hogy kipukkad a forró gombóc, a könnyek előntik a testét, hatalmasnak érzi magát, mint a víz a Turbinánál. Ekkor szólítja meg egy ember. Az öcsémnek úgy mesélte, hogy egy cigány. Most, hogy itt vagyok, megkérdezhetném, megérintette-e vagy csak megszólította, hogy tényleg este volt, vagy fényes nappal, tél vagy tavasz, ősz vagy nyár, hogy tényleg ő az én anyám. De pontosan azért vagyok itt, itt bent, a leírt szavak között, hogy felmentsem magam, vagy inkább őt a kínos szembesüléstől. Innen jobban lehet látni, amint anyám lesétál a hídról, és jobbra tér. A híd alatt lekuporodik, és lehúgyozza a hidat tartó oszlopot. Szeretem azt gondolni, hogy valóban hideg volt, és a pisi vidáman párolgott a sötétben.

Anyám felül a buszra, talál egy helyet az ablak mellett. Elhelyezkedik. Mosolyog, mintha zavarban volna. Hirtelen úgy ül ott, mint egy kirakatban, és egyre kínosabb. Délután van, augusztus vége, Strasbourgban. Anyám lánya és a lányának lányai állnak a busz mellett. Anyám küldözgeti a puszikat az unokáknak, a kicsi még egészen pici, alig öt hónapos. Anyám lánya fordul jobbra, fordul balra, hogy a rákötött csecsemő és az anyja között létrejöjjön a búcsúhelyzet. Végül kénytelen megfogni az egyik kezét, és integetni vele, mint tenné egy bábuval. Anyám visszainteget. Végeérhetetlen ideig csend van, jelszűnet, nem integet egyikük sem, anyám lánya a lányaira figyel, anyám pedig nézi őket, mintha egy filmet nézne. Lepereg előtte a Mamaia 89-es fénykép, egy másik, amelyik ugyancsak a tengeren készült, azon tizennégy éves nyurga lány egy nävodari-i táborban, a tenger pedig messze van, de talán oda szeretne menni, nem is tudja, hogy jut eszébe. Nyár van.

Menne bárhova, csak haza nem. És távol innen. Anyám lánya elküldte a gyerekei apját, menjen el, menjen el messze, mert ő nem tud másképp lélegezni, és nem tudja befejezni a doktoriját, amit egy hét múlva le kell adjon. Anyám lánya elhívta hát anyámat, hogy segítsen. Anyám ment is lelkesen, főzött, mosott, takarított, kétóránként vitte a csecsemőt szopizni a hajókávézóra, ahol a lánya írta a dolgozatot. Anyám tapintatosan érdeklődött, hogy mi történik, és tapintatosan ismételte, hogy minden jó lesz, minden meg fog változni. Anyám lánya nem tudta az anyjával megosztani a történeteket. Anyám érezte ezt, mint ahogy azt is, hogy nem lesz itt békülés, hogy a lánya el fog válni, de reménykedni még reménykedett, hogy megjön az esze. Mert másképp nem lehet. Ha lehetett volna, ő is másképp csinálta volna, de amikor gyerekek vannak, nem válunk, mert a gyerekeknek kell az apja és kell az anyja. Ha lehetett volna, elment volna ő is, vagy elzavarta volna azt a szerencsétlent. Ha lehetett volna, ment volna ő is egyetemre. Ha lehet, akkor legalább a lánya, és itt elakad a lélegzete, kibuggyan a lelke az arcára, érzi, hogy nem tudja visszatartani, hogy ez itt most kifolyik, elfolyik, kiönt, dagály. Az ablaküveg vastag, de anyám látja az anyját, talán utoljára, sok idő után, de látja, ott van és nézi, és ha lehetne, megölelné. Eddig hol volt, és most mit csinál? Úgy zokog, mintha meghalt volna valaki. A buszsofőr lecsukja a csomagtartó ajtaját, a busz elindul, pedig anyám csak most érkezett meg, a busz elindul, és elviszi messze édesanyámat, talán a tengerre.

Tizenhat, tizenhét éves koromban olvastam Sylvia Plath *Üvegburáját*. Zaklató volt, de ugyanakkor nyújtott egy biztonságérzetet, mint az a tudat, hogy mégsem vagyunk egyedül a világban. Anyám nem szeretett zaklató könyveket olvasni, pedig állítólag rengeteget olvasott lánykorában, a jeddi könyvtár összes olvasható könyvét, Jókait, Móriczot, Mikszáthot, Emily Bröentét, mindent, amit talált, kivétel az oroszok, az oroszokat nem szerettem, mondta. Tolsztojt még talán, Dosztojevszkijt semmi szín alatt. Amikor beköltöztek az új lakásba, az új bútorok közé, az új házaspár életbe, megfogadta magának, hogy minden hónapban vásárol egy könyvet. Lassan be is teltek a polcok, minden évben vártam azt a pillanatot, amikor meg lehet bontani a katonás könyvsorokat, minden könyvet egyenként levenni, és nedves ronggyal törölgetni. A borítók megnyitották a címek által rejtett titkokat, de ugyanakkor be is zárták egy képbe. *A kakasmintás törülköző*, ez az egyetlen cím, amit fel tudok idézni. A könyvek nem sérültek soha, nem is igen tanúskodtak a történeletről, szorongtak ott a katonás feszültségben, és mindenek ellenére nem veszélyeztette őket semmi. Ha egyedül voltam otthon, még akkor sem mertem levenni *A kakasmintás törülközőt*. Egyszer egy évben

volt csak jogom megérinteni, és ezt tiszteletben tartottam. *Az üvegbúra* nem tudom, hogy került a kezembe. És nem emlékszem semmire, egy szóra sem, egy konkrét jelenetre sem. A képre emlékszem csak, ahogy én képzeltem az üvegbúrát, amolyan félgömbszerűnek, ami alatt csak annyi hely van, hogy egy ember kényelmesen elfér, van lehetősége még egy-két lépést is megtenni, de nem többet, mert akkor már koccan a feje, azt már megtanulta. Ennek az üvegbúrának mintha az volna a hivatása, hogy megvédje a benne lakó embert a napfény melegétől. Nehogy megégjen, vagy ki tudja. Az üvegbúrában sárga fény van, és egy sivatag közepén található. Sylvia Plath öngyilkos lett. Ted Hughes első felesége volt. Két gyereke a szobában aludt, miközben ő gázzal megmérgezte magát. Ted Hughes második felesége már gyerekeivel együtt ölte meg magát. Ezek az információk legalább olyan hatással voltak rám, mint amikor kiderült, hogy a Nap is csak egy csillag a végtelen csillagok közül. Megengedte a gázt, és lefeküdt a gyerekeivel. Anyám nem olvasta *Az üvegbúrát*. Ha meg valaki szólt volna neki, hogy milyen rokon lelket zárt ki az életéből ezzel a nem olvasok zaklató könyveket makacssággal, akkor csak pirult volna, és lassan potyogni kezdtek volna a könnyei. Elmondta volna, hogy ő nem tudta, mit csinál, amikor megengedi a gázt, és a két gyerekkel meg üveges tekintetével beül a kicsi szobába, nem gondolta volna, hogy a gyerekek valaha emlékezni fognak, hogy az akkor nyolcéves gyakran álmódja majd azt a tébolyult arcot, amin csak akkor jelenik meg végre egy rezzenés, amikor én, az akkor nyolcéves, már ki tudja hányadjára ismétlem egyre hangosabban, hogy én nem akarok meghalni, én nem akarok meghalni, én nem... Ezt mind nem gondolta volna. Azóta se gondol: nem gondol, nem érez, nem emlékszik, nem álmodik. Csinálja ezt helyette valaki más, mert ő akkor, amikor végre kimentünk a konyhába, az akkor kétéves talán még a kezét is fogta, vezette, és felkapcsolják a villanyt, ő attól az ismerős bútoroktól, amelyek csalódásainak jeleit hordozták, itt-ott egy ragasztás, egy-egy nyomot rejtegető matrica, ő ott széthull. Álmai, vágyai, emlékei, gondolatai egyik lesznek a levegővel keveredő gázmolekulákkal: marad a hús-vér test, mely csak az így kötött szerződés alapján tud tovább működni, főzni, mosni, takarítani, három váltásban dolgozni még évekig.

Valahonnan tudtam, hogy ha gáz folyt, és felkapcsolják a villanyt, robbanás lesz. Abban a pillanatban, amikor anyám széthull, ugyanaz a fény búraként telepszik rám, feloldja a görcsöt a gyomromban, és magamra zár. Lehet, hogy végtelen sok csillag van, de én csak a Nap melegét ismertem.

Elmesélek még egy történetet. Úgy kezdődik, hogy édesanyám ül a kád szélén, támaszkodik a kádban, bármelyik percben lecsúszhat, egy hajszálnyi

erő tartja, úgy érzem. Nem lepődik meg, hogy lát, gondolom, hallotta a hangomat. Tíz perc telhetett el, amióta beléptem a lakásba. Úgy tűnt hirtelen, hogy nincs otthon senki. Köszöntem, nem válaszoltak. Benéztem a szobákba, nem láttam senkit. Szorongás fogott el, egy baljós érzés miatt jöttem haza. Moziban voltam, Dalida énekesnő életéről szóló filmet néztem – a film feldobott, a maga módján: Dalida három férfit szeretett életében, mind a három öngyilkos lett. A végén ő is. Hagyott egy levelet, pontosabban két szót: bocsássatok meg. Ezt kérte. Az ember szinte megnyugszik, ha az ő bajainál súlyosabb gondokkal szembesül. Mert még mindig lehetne rosszabb is, és ezt babonából szinte le se írtam. Babonából győzőm le a babonát, nap mint nap. És mintha erre készültem volna, mármint az életre – középiskolás koromban volt egy idézet az ajtómon, egy E. M. Remarque-idézet – nem is olvastam a könyvet –, ami kb. így hangzott, vagyis a végső üzenet, hogy mi lenne, ha az lenne, ami most, és ráadásul még rákos is lennék, de sajnos nem emlékszem pontosan, egy ideje nem emlékszem nevekre, színészekre, könyvcímekre, előfordul, hogy nem emlékszem saját magamra, és meglepődöm, mikor tükörbe nézek.

Film közben sírtam. Ezért járok moziba, rendkívül jól lehet sírni, ritka az a film, hogy nem tudok sírni, eleve úgy választom a filmeket. Előtte anyámat kerestem. Nem volt otthon, de összefutottunk a sarki boltnál. Hívtam moziba, nem akart jönni. Jobb is, hogy nem jött, gondoltam film közben. Ez is olyan Dosztojevszkij-szerű lett volna. Film után leültem egy padra, a Rózsák terén. Késő délután volt, nyár, volt időm, volt tér és levegő – írni fogok, döntöttem el. Beülök valahova, és írok, mert amikor lehet, írok. De amint üldögéltem ott, a végtelen peremén, amit az írás tartogat, anyám jutott eszembe, a zaklatott arca, mikor találkoztunk. Valami baj van, gondoltam. Haza kéne menni, gondoltam. Lemondtam az írásról, és elindultam hazafelé, egyre gyorsabban szedtem a lábaimat, mintha egyre biztosabb lenne, hogy valami baj van.

Az üres lakásban tehát, gondolhatjátok, hogy min pörgött az agyam, hogy akkor most, most biztos, lehet, hogy most megtette, és bárcsak, gondoltam én ezt, hogy bárcsak megtette volna? Igen, gondoltam, nem kívántam, de gondoltam. A gondolat így hangzott, amikor megfogalmaztam: ha megtette volna, tudtam volna tisztelni még. Ez a mondat így elhangzott az üres lakásban szédelő lelkemben.

És akkor rábukkantam apámra. A teraszon ült és cigarettázott. Nem köszönt, csak biccentett sokatmondóan. Te mit csinálsz itthon?, kérdeztem, apám ebben az órában munkában kéne legyen, mosogat egy vendéglőben.

Előveszi a hülyegyerek arcát, ilyenkor a szemeit tágra nyitja, mintha így nem látszana, hogy ittas. Hogy-hogy mit keresek itthon, hát hazajöttem. Jó, azt látom, de miért jöttél haza? Ne gyere te is nekem a kérdéseiddel. Édesanya hol van? Nem tudom. De mi történt? Nem történt semmi, mi történjen. Eljöttem, nekem elegendő van, hogy vesznek faszra, érted? Há' mi vagyok én? Nem, nem, engem többet nem fognak szívatni. Jól van, édesapám, most már nem tudtad volna kibírni? Még két év van a nyugdíjig. És aztán most csak ez hiányzott édesanyának... Hol van édesanya? Nem tudom, lement ejsze. Hogy-hogy nem tudod? Hívtam és nem veszi fel. Most nem tudtál volna egy kicsit rá is gondolni? Csak egy kicsit? Ez most neki nem hiányzik, te is tudod, most lábaltunk ki az egyik káoszból, és akkor most tényleg ezt kellett csinálnod? Na, figyelj, szedd össze magad, nem lesz ez jobb sehol sem, szükségetek van a pénzre, szedd össze magad, hívd fel, és még ma visszamész. Mit mondtál, amikor eljöttél? Nem megyek vissza. Mit mondtál, azt kérdeztem? Hogy nem jövök többet. Na, hívd fel, kérjél bocsánatot, mondd, hogy meggondoltad magad. Hallottad? És itt olyan szigorúan néztem apámra, hogy nem volt más választása. Visszaléptem a lakásba, kavargtak a gondolatok a fejemben, éreztem már így magam, gondoltam, itthon vagyok, gondoltam, ez a fokozott gyomorideg, düh, itthon vagyok, persze, csak most lehet, hogy nem vagyok olyan tehetetlen? Akkor nincs nagy baj, gondoltam. Pisilni akartam, mikor beléptem a fürdőszobába. Amikor megláttam anyámat, ezt gondoltam: nagy baj van, ismerem ezt a kétségbeesett arcát. Mit csinálsz itt, édesanyám? Anyám zokog, de csak úgy hüppögve, amikor már mindegy, hogy a könnyek keverednek a nyállal. Nem bírom már, mondja halkán, elég volt, nem bírom már, mondja. Édesanyám, ölelgetem, szólítgatom, ne aggódj, mondogatom, ne aggódj, mert visszaküldtem, fel fogja hívni, vissza fog menni, de én nem bírom már ezt az életet, mondogatja édesanyám, és én elhiszem neki, elhiszem, hogy nem bírja, hogy olyan nehéz mindattól a hiánytól, ami elhatalmasodott rajta, az a súlyos légüres tér, egy kiló tollú anyyi, mint egy kiló ólom, ez tény, ezt már én is tudom, és emiatt olyan igazságtalan a világ, a lét elviselhetetlen könnyűsége, kedves Kundera bácsi. Te vagy az én kis őrangyalom, mondogatja édesanyám, csak ha anyám elé visszakerült az édes, hova lett a keresztnévem mellől a családnevem?

Hogy mi volt a káosz, amiből épp kilábtunk, mi, a család, így fogalmaztam én? És ez még mindig ugyanaz a történet. Mert ha nem arról szólna az élet, hogy minden lépéssel a történetünket írjuk, mint az író mások történetét a szavakkal, akkor azt kéne elfogadjuk, hogy az élet csak néha törté-

net, csak néha mesélni való történet, sőt. Lehet, van, aki úgy véli, hogy nem is történt vele semmi, talán egy-két történet. És a történetek között mi van? Zárójel? Felfüggesztett mesélés? Készülődés egy jó kis frappáns történetre, amit aztán elbeszélhetünk, mint ahogy mesélnénk, vagy fordítva? Kundera, akinek elolvastam aztán minden könyvét, ő mondta, szörnyen sajnálkozva, hogy minek is kell minden boldog, boldogtalan írjon, mert minden boldog, boldogtalan írja, hogy mit csinált aznap, hogy mit csinált a tegnap, mit álmodott, mit evett, mit vásárolt, kit szeret, kit nem, kire haragszik, és ki után vágyakozik stb. A világ tele van írókkal, vagyis emberekkel, akik nyomot szeretnének hagyni maguk után. A világ csak ilyen emberekkel van tele. Másképp elviselhetetlen volna a halál gondolata. De ha az ember, mondjuk, előre megveszi a sírhelyét – mint a nagyapám –, márványba véseti a nevét, születési évszámát és a vonalkát utána, akkor máris nyugodtabb lehet, mint akiről kiderül, hogy jöhet, aminek jönnie kell, ő fel van készülve. És nem marad más hátra az utódokra – és ez igazán nem terhelő –, csak hogy beírják az évszámot, amelyikben elhunyt. Elhunyt. Ez történt. Született ebben az évben, elhunyt abban az évben. És ebben meg is egyeznek az emberek, minden temetésen, kezet fognak és meggyőződnek. Mert az, ami valójában történik, az titok, ebben is megegyeznek. Közös megegyezés alapján úgy döntöttek, hogy ezt a titok egy vonalkával fogják jelölni.